

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v očno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 10—K
pol leta 5—
četrt leta 2-50
posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

**Upravišstvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Reforma ljudske šole.

Zborovanje delegatov komitēja za reformo ljudskega šolstva.

Dunaj, 10. aprila 1910.

Pred dvema letoma se je na Dunaju osnoval iz zastopnikov Nemške-avstrijske učiteljske zveze, društva „Freie Schule“ in Socialno-pedagoškega društva komitēja za reformo ljudske šole. Ta komitēja si je postavil nalogo, da izvrši poizvedbe o razmerah avstrijskega ljudskega šolstva, da razkrije v znanstvenem in statističnem oziru sedanje stanje avstrijskega ljudskega šolstva in da dobi iz tega temelj za delovanje reformacije ljudskega šolstva v naprednem smislu. Komitēja za reformo ljudske šole je s pomočjo naprednih nemških učiteljskih organizacij izvršil poizvedbe najprej v nemških avstrijskih pokrajinah. Komitēja ima že 3000 izpolnjenih vprašalnih pol, katerih statistična obdelava se bliža koncu in kaže izredno zanimiv material. Komitēja pa je v spoznanju, da bi poizvedbe o razmerah ljudskega šolstva le v nemških delih Avstrije z ozirom na skupni smoter ostale samo nepopolno delo, stopil v dogovor z drugimi avstrijskimi narodnostmi. Tu so prišli v prvi vrsti v poštev nemške učiteljske organizacije, ki so za to novo gibanje pokazale veliko zanimanje in so se na povabilo komitēja tudi takoj lotile dela, kjer so si pridržale popolno avtonomijo.

V nedeljo, dne 10. aprila t. l., so se torej sešli na Dunaju zastopniki učiteljskih organizacij vseh narodov, da pod predsedstvom docenta dr. Rudolfa Goldscheida in dr. Gustava Scheua poročajo o dosedanjih uspehih akcije in se posvetujejo o nadaljnjem delu. Zborovanja so se udeležili: dr. Goldscheid in dr. Scheu (komitēja za reformo ljudske šole), Denk in Lang (Nemška-avstrijska učiteljska zveza), Enslein in Speiser (Freie Schule), dr. Goldmann, Schmiedl, prof. dr. Jerusalem, prof. Kopetzky in prof. Hartwig (Socialno-pedagoško društvo, zadnji tudi kot zastopnik Društva za šolsko reformo) in tajnik komitēja, jur. Klammer. Kot delegat zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji je prišel tajnik Matija Hajný (Jankovice na Moravskem), kot delegat Češke učiteljske Zveze Fr. Moravec (Praga) in Jos. Smrtka (Praga), kot delegat Moravske učiteljske zveze Al. Valenta (Svabence), kot delegat Poljske učiteljske zveze Stanislav Palka (Bohinja) in Henrik Kanarek (Krakov), kot delegat Rusinske učiteljske zveze Aleksa Hajdukiewicz (Levov), kot delegat Zveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev E. Gangi (Idrija), kot delegat Dalmatinske učiteljske zveze Mirko Kirinčić (Korčula), kot delegat „Narodne Prosvjete“ v Istri Anton Opašić (Pazin) in kot delegat Italijanske učiteljske zveze Anton Bettioli (Trst).

Dr. Gustav Scheu je poročal o dosedanjem delu komitēja. Ko so vsi delegati, ki so zastopali skupno 48.500 organiziranih naprednih učiteljev in učiteljic, poročali o stanju dela v svojih organizacijah, je dr. Karel Englisch (Čeh) temeljito govoril o stati-

stičnem delu prevzete naloge. Dr. Goldscheid je razvil v velikih potezah sliko o začetnem gibanju in je stavil predloge za nadaljnje delovanje celotne reformacije.

Zborovanje je pokazalo popolno soglasje zastopnikov zbranih organizacij. Delegati posameznih narodnosti, v katerih področjih niso pozvedbe še završene, pač pa so že v teku, so se izjavili, da bodo pospešili svoje delo. Potem, ko bo ves material zbran in obdelan, se prirede za vsako narodnost po komitėjih, ki pa ne bodo sestavljeni samo iz učiteljev, temveč iz zastopnikov vseh slojev in stanov, javni shodi za ljudskošolsko reformo. Tu se bo o uspehih dela poučila najširša javnost, ki se bo izrekla v obliki predlogov, referatov in nasvetov za reformo ljudskega šolstva. Vsa ta akcija dobi naposled svoj višek v javnem državnem shodu za ljudskošolsko reformo na Dunaju, kjer se bodo pregledali uspehi vseh posameznih shodov in dobili pozitivno obliko v modernem šolskem programu, slonečem na statističnih podatkih. Da se ta šolski program uresniči, to bo skrb nadaljne agitacije in propagande. Delegati so izjavili, da ostanejo stalni referenti svojih organizacij in da se kot njih zastopniki udeležijo vseh bodočih zborovanj.

Zborovanje je bilo zaključeno v navdušenem razpoloženju in v zavesti, da se je začelo veliko in znamenito kulturno delo.

* * *

Po zborovanju komitēja za reformo ljudskega šolstva so se posvetovali vsi zastopniki posameznih učiteljskih organizacij o skupni akciji, ki jo započne vse napredno avstrijsko učiteljstvo v dosego moderne službene pragmatike za vseljudskošolsko učiteljstvo v Avstriji.

Zveza slovanskega učiteljstva v Avstriji bo o tem vevažnem vprašanju razpravljala letos na svojem shodu v Krakovem. Referat je prevzel poljski tovariš Stanislav Palka.

Kritika kritike.

I.

Ausführlicher Bericht

**über die wesentlichen Wahrnehmungen
auf dem Gebiete des Volksschulwesens in
Kraia in den Jahren 1906—1908.**

Čudno gledate, kaj pomenijo te nemške besede! Toda poslušajte!

„Das Streben nach Fortbildung ist bei einigen Lehrern ziemlich rege; bei vielen ist jedoch nicht viel zu merken oder geht es bei der Jagd nach Nebenverdiensten gänzlich verloren. — Es darf nicht unerwähnt bleiben, daß manche Lehrer durch das führende Lehrerorgan von einer Fortbildung geradezu abgehalten und jene, die auf seine Stimme nicht schten, sogar lächerlich gemacht werden. „Keine Landeslehrerkonferenz, keine Vorträge, keine Fortbildungskurse, solange unsere Dienstbezüge nicht im Sinne des § 55. R.-V.-G. geregelt werden!“

heißt es da im Bruststone der Überzeugung, sobald ein neuer Fortbildungskurs oder etwas Ähnliches angekündigt wird. Die Führer der Lehrerschaft bedenken nicht, daß sie dadurch eine große Verantwortung auf sich laden, da ihr Vorgehen gewiß nicht geeignet erscheint, die Sympathien der maßgebenden schulerhaltenden Faktoren für die Lehrerschaft zu vermehren.“

Čemu to? — V popolnoma slovanski deželi, v metropoli Slovenije, v Ljubljani, se od državnih faktorjev tepta zakon narodne enakopravnosti, ki jo jamči člen XIX. drž. os. zak. Naravnost provocira se slovansko javnost s tem, da se uraduje v šolskih poslih, ki naj bodo temelj narodni pravičnosti, v samem nemškem jeziku. Če sega pristranost in narodni šovinizem naših gospodarjev že tako daleč, da nam nočejo priznati pravice do samoslovenskega uradovanja, smemo pač upravičeno zahtevati vsaj dvojezična uradna poročila! Menimo, da je prvi pogoj državne narodne vzdržnosti, da se da priznanje in pravico do veljave narodnemu jeziku v zakonodajnih uradih.

Sedaj pa drugo vprašanje!

Kdo je bil prvi, ki je širil izobrazbo, smisel za izobrazbo, vzpodbujal do napredka itd. med slovanskim učiteljstvom? Ni bilo še okrajnih in ne deželnih učiteljskih konferenc, ni bilo še raznih kurzov, ni bilo še okrajnih učiteljskih knjižnic, niso bili še vladni šolski organi v istem položaju kakor so danes, ko so že uspešno delovala naša učiteljska društva za šolstvo, ko se je v njih morebiti že v celoti več storilo za šolstvo, nego se je storilo dosedaj pri vseh okr. in dež. učit. konferencah, ko je naš „Učit. Tov.“ vzpodbujal in pospeševal izobrazbo, strokovno in drugo med učiteljstvom. In danes? Mari ne izdaja naša učiteljska organizacija pedagoško-znanstvenega lista? Mari nima ona v svojem delokrogu vsa polja, vzgojna, znanstvena itd., na katerih deluje učiteljstvo, ki se za to mora samo izobraževati? Mari ni napredna učiteljska organizacija tista, ki je jedro in temelj strokovno-izobraževalni instituciji „Slov. Šolski Matici“, ki deluje za strokovno izobrazbo učiteljstva? Gospodje, ne prihajajte preoblastni, ker vam nismo glede pospeševanja strokovne izobrazbe med učiteljstvom ničesar na dolgu!

Zgodilo se je že, da ste nas — morebiti za vse to naše delo — obrcali! Kdo ovira poset strokovnih kurzov? Gospodje, mari se s tem, da se uvede plačevanje suplenta od učitelja samega in ne od deželne oblasti, kakor je bilo to do sedaj v navadi — pospešuje posejanje tečajev? Državna podpora, ki je v to določena, naj služi učitelju za to, da plača suplenta, in ne, da si pokrije stroške, ki jih povzroči obisk tega kurza? To se je imelo zgoditi v zadnjem času in da se ni zgodilo — ni zasluga deželni mož! S kapitalom dolga naj poseča učiteljstvo strokovne kurze! Drugi slučaj, ko je bil razpisan kmetiški tečaj z deželno podporo. Oglasi se za to vnet učitelj ter izjavi, da sam za slučaj sprejema plača stroške. In kaj so mu rekli? „Tudi če sami nosite stroške, vam ne damo dopusta! Samo ta in ta — naš pristaš seveda! — dobi dopust in podporo, če se

zglasi.“ — Ali se na ta način pospešuje posejanje strokovnih kurzov? . . . Da, da, s pristranostjo, strankarstvom, materialnimi oškodovanci hočejo deželni prvosedniki pospeševati izobrazbo učiteljstva! Sodnik, ki dviga v zgoraj citiranih besedah prst nad ubogim učiteljstvom, kje si bil tedaj?!

Zakaj pa se mora učitelj, šele ko izstopi iz šole, izobraževati in dopolnjevati svojo izobrazbo? Zato, ker je Avstrija krušna mati učiteljstva, ker niso naša učiteljska za nič, ker se skopari tam z znanjem tako, kakor se skopari tu z denarjem. Uredite naša vzgojalska, odgovarjajoča vzgoji dobrega učiteljstva, da ne bo potreba krpiti pri izobrazbi in v življenju dopolnjevati celo osnovne življenske pojme, ki bi jih morali prinesiti s seboj! Plačajte pa stan tudi potem delu in izobrazbi primerno in konec bo tarnanju po nadaljni izobrazbi učiteljstva. Ne obrezujmo drevesa pri vrhu, če je gnilo pri korenini!

Gospodje! Dokler bodo plapolale na ljubljanskem učiteljskem plinove svetilke brez Aurovih nastavkov — kar je unikum sveta — toliko časa ne bo prinašal učitelj s tega vzgojalskega s seboj smisla za moderno, higienično, ne človeškemu vidu kvarno razsvetljavo v šoli. Dokler se bo državi škoda zdelo denarja, da bi napravila pošteno leposlovno knjižnico na učiteljsko, toliko časa ni tu govora o pospeševanju izobrazbe. Dokler se tu ne bo uvidela potreba, da je poleg leposlovne, potrebna za učiteljsko tudi pedagoško-znanstvena knjižnica, toliko časa ni tu govora o splošnem pospeševanju pedagoško-znanstvene izobrazbe. Škoda denarja! . . . Za kanone ne? . . . Dokler bomo imeli v slovanski deželi za slovansko učiteljstvo nemška ali, bolje rečeno nemška učiteljska (primerjaj Goriško, Štajersko itd.), toliko časa ni govora o modernem, pedagoškem načelom odgovarjajočem vzgojalsko učiteljstvu. Dokler bo profesor veronauka nasprotoval razlagi profesorja pedagogike, da ni tako res o Herbartu, Rousseauu itd., kakor je to čitati v izvornikih, toliko časa naj ne pričakuje slovanski narod podagogaških mislecev, in naša učiteljska niso in ne bodo vzgojalska pedagogov! Dokler se bo z zopet poostrenim disciplinarnim redom naravnost kršilo vzgojna načela za samostojno, prosto življenje in poklic, toliko časa moramo to učiteljsko imenovati za tiraleca vzgoje za vstop v življenje in vzgojevalca „Hlapcev“. Dokler bo stal v tem disciplinarnem redu odstavek (§ 10.): . . . Tudi jim v obče ni dovoljeno, da bi se posluževali „posejvalnih knjižnic“, toliko časa se mora na učiteljsko govoriti o zatiranju izobrazbe in ne o pospeševanju gojenčeve izobrazbe. Dokler bo država tako stiskava, da bo z državnimi ustanovami po 100 K kupovala izstradane ljudi in jih plačevala s skopnim denarjem, da šest let strada potem v deželi in za dotični denar naposled prezgodaj umrje zaradi stradanja, toliko časa ne bomo govorili o državi kot dobrotnici učiteljstva. Knjiga bi ne zadostovala, da opišemo vso mizerijo bodisi z vzgojnega, učnega ali kakršnegakoli stališča!

Tu, gospodje, je jedro vseh nedostatkovi Sami priznavate, da je glavni vzrok, težko doseči še uspešnejšo nadaljno izobrazbo učiteljstva — borba za kruh, in vendar bičate učiteljstvo, ko poudarja ravnoisto, nikdar pa